

465

S O K F É L E.

60. Szám. Béts. Julius 26-dikán. (8) 1833

Emlékeztető Jegyzetek.

J u l i u s.

24 Jul. — 1827. Saldanha kiesik a' ministeriumból; Lissabonában vad zavarodások.

25 Jul. — 1594 † Marienburghban Wallenrod Konrád egy régi még most is virágzó nemzetségből, a' Német Rend Nagy Mestere, ki arról nevezetes, hogy először élt oklevelében e' szavakkal: Nos Dei gratia — 1582. Mária Királynénk elfogattatik. — 1564 † I Ferdinand Királyunk Bétsben.

26 Jul. — 711. Andalusiában ama rettentő nagy következésű ütközet, mellynek következésében a' Maurusok elfoglalják az Országot, mellyekből őket a' Pyrenaeusokba vissza nyomott Gothusok csak 781 év után 3700 ütközet által hajthatták el. — 1760. London hat óra alatt béveszi Glatz várát. — 1699. Béke Karlovitzon. — 1809. Bétsben 39,000 Frantzia.

Déczy a' Holtak Országában.

(Á l o m.)

Déczy. Mit látok, — az árnyék világban is lel örömet a' Tudományokban? — már régolta szemlélem Uraságodat ezen könyv mély olvasásában.

Ifju. Svetonius ez, gyönyörim egyike. — Éltem rövid pályafutását tsupán a' Római 's Görög Vitézek halhatatlan tetteik olvasására szentelém.

Déczy. Kinek élete rajzát olvassa mostanában?

Ifju. Domitianusét. — Szépen elő terjeszti ezen könyvetske az ember alattságát; ha kórlátlan szenvedélyei ingereit követi.

Déczy. A' mint tapasztalom nagy barátja a' Történeteknek.

Toldalék a' M. Kurírhoz.

60 (8)

Ifju. Ó! Igen is — Hector, Hannibal, N. Sándor, Camillus, Caesar 's a' t. tetteit tsaknem könyv nélkül tudom. Nints az a' Fél Isten kit ne neveznék.

Décsy. Nem is kétlem, hogy Hazája Történeteit tudja; ha olly nagy kedvellője a' Történeteknek.

Ifju. Ne is említse azon unalmas Történeteket! — az én Hazám Magyar Ország; de valjon mi lehetne a' mi kíváncsiságom fölingerlené? Mint gyermek tanultam ugyan Történeteit; de hamar el is felejtettem. — Magyar Ország, mint azt nekem már régolta mondták még mindenben hátra van. Ki fáradozna tehát az e'féle, mindennapi 's ásitást okozó Történetek olvasásában.

Décsy. Ezek nagyon elidegenítnek engem, — hegyes tör ez, mellyel szívem ált veri. — De már késő — nints itt többé helye a' vitának (el akar menni).

Ifju (megfogja kezét). Maradjon itt érdemes Ur — a' mint látom, talán meg bántottam? — ha úgy: botsánat. Szóljon világosabban vélem, talán az ellenrészre hajlódom.

Décsy. Itt minden tanítás sikertelen. — Majd ha ama' boldogabb Hazában leendünk, meg győződhetik szavai alaptalan helyezettésekről.

Ifju. Ne vesse meg kérelmimet!

Décsy. Úraságod Magyar? — tehát egy ivadéka azon ditső Nemzetnek; melly nemes tulajdoniért hirtel lebeg az Ég üregén, 's mégis inkább holt Nemzetekét, mint édes Honja Történeteit kedvelli. Piruljon, ki Hector, Hannibal, N. Sándor, Caesar 's a' t. tetteit könyv nélkül, Eldődeiét még könyvből sem tudja.

Ifju. Egek! szeretem én Eldődeimet, noha nevezetesek soha sem valának.

Décsy. Roszszúl barátom, roszszúl. — Mondhatja e' valaki szeretem hazámat; a' nélkül hogy tudná mi-

nő ország az, ha az idegen előtte, 's ha még háza ajtaját sem esméri? — Nem barátom — nem szeretheti Hazáját, mihelyt az idegen az Úr előtt. — Balúl vélekedik, ha azt mondja, hogy Hunnia egy érdemes Férfiat sem mutathat fel.

Ifju. Mikor, 's hol volt Hunniának egy érdemes Férfia? — soha sem hallottam!

Décsy. Alatsónyság ezt gondolni is; hát még ki mondani! — Nyoltz század lefolyt; miolta Magyar Ország az ő hirében 's betsében ragyog, 's nyoltz száz év nem szülhetett volna egy érdemes Férfiat? — Tudja e' azt, hogy Hunniában szintúgy voltak Fábiosok, Regulusok, Leonidások, Horáztok, Virgiliusok, 's a' t. mint a' millyeneket könyvében talál?

Ifju. Ó! miként emelkednék szívem; ha ezt megmutathatná!

Décsy. Igen is. — Hunnia mint annyi Hősökkel tündökle, tsak hogy más neveik valának, — így p. o. Hannibal: volt Atilla, — Achilles: Hunyady, — Leonidás: Zrínyi, — Herkules: Kinizsy — Pázmán 's Verántz: Cicerók, — Jánus Pannonius, 's Gyöngyösy: Virgiliusok 's a' t. — — Ó! mit szóljak a' jelenkor gyönyöriről, mellyeket Hunnia fáradhatatlan fiai szerzének Honnoknak, még a' külföld lakói előtt is. — Tekintsen Honnunk közép pontjára; milly büszkén emeli a' kékellő égnek, arannyal himzett fejét. — Miként emelkedik apai Bajnoki lelke, még őszsze roskadt poraikban is — meg nyitják hajdan egyedül Honnok szabadságáért küszködő karjaikat, erényes ivadékaik áltölelésére; áldást mondván a' mindenség műveit kormányzó Magyarok Istenének.

Ifju. Egy komor fátyolt vett le esméretimről. — De még egy kérésem —

Décsy. Bátran ki vele.

Ifju. Álhatatos leend e' ezen virágzás, 's mikép elő mozdítható?

Décsy. Nem fakadhat többé keserű panaszokra a' Magyar; hogy fejlődő tsendes virágzása nem sokára hervadozni fog; 's hogy kedvezése áldott Fejedelmének, mellyel a' Nemzetisedésre édesgeti, tőle sikertelenül eltűnik. Tsak félbe szakaszthatatlan iparral foljon a' munkásság. — Ha álhatatosság gyökeresíti a' kezdetet végiglen — ha azon Honfiak, kiket a' szerentse bőven halmoza vagyonnal; a' helyett; hogy a' Magyar fény hullámjait bámulja külföld; inkább a' mi betsesbb más Nemzeteknél Hazájok virágzására fordítandják, ha egyedül a' Honni Nyelv mívelése, 's terjesztése, mellyel a' Nemzetnek léte olly szorossan öszve függ, mindeniknek szent tervje 's a' t. leend; hogy Hunnia nem tsak a' pallérozódtabb Nemzeteket meg előzven a' méltatlan gúnyokat megsemmisíti; hanem még akkor is fénylend, midőn a' más Országokat, 's Nemzeteket eltapodó gyászos enyészet, a' feledékenység feneketlen örvényébe dönti.

Ifju. Ó! be boldog leend Honnom; ha mindenek tellyesíttetődnek. — De azt meg nem foghatom; hogy a' Honni Nyelv a' Nemzet emelkedése legfőbb rugójának egyike; hiszem akár melly nyelv leend az, elérhető vele azon terv; vagy tán még gyorsabban; mert a' Magyar még mindenre alkalmatlan.

Décsy. Tsalatkozik, ha azt állítja. — Egyedül a' Honni Nyelv mívelése 's terjesztése, azon bő forrás, melyből minden szép, 's jó áradhat a' Hazára. — Ezt kiki bizonyítani fogja, a' ki tsak fontolóra veszi: hogy egyedül a' Nyelv tsak azon izmos lántz, melly egyes embereket csoportokba, Társaságokba fűz, ezeket vizszon egészékké képezi, 's szoros kaptcsolatban tartja. — Tsak a' Testvéri Nyelv, és tsak a' Tudományok, 's

esméretek értelmes közlése rokonosíthatja a' külön gondolkozású embereket, az bírhatja őket munkásságra, és szorgalomra, ez azon talpkő, mellyel a' Nemzetnek léte olly szorosán öszve függ, hogy ez, amazal együtt áll, 's együtt vész. Ennél kell kezdeni a' Nemzetiség fen maradását. — A' mi pedig érdeklí azt, hogy a' Magyar nyelv még mindetre alkalmatlan; ez méltatlan gúny. Tudná e' azt megmutatni? — Nem tagadom, hogy nintsen a' pallérozottság azon léptsőjén; hogy a' miveltebb Nemzetekét felül múlná; de ha azon kints, melly benne rejtekezik, nyilvános lesz ön ki miveltetése által; egyedül a' Magyar lesz az, melly mint a' nap a' tsillagokat sugárival; úgy ez ritka Nyelvészeti tudományival (Philologica proprietas) a' többi Nemzeteket homályba borítja. — Böven be bizonyította ezt a' többiek közt lelkes U...dink, kinek betsülhetetlen életét, majd ha ama boldogabb Hazában leendünk, olvashatjuk. — De már elég — reményem sikeresek voltak szavaim.

Ifju. Ó! vajha előbb győzetődtem volna meg. De Édes Úr! tsak még egyet — nevét; kinek hálálhassam én mindezeket?

Décsy. Én Décsy vagyok.

Ifju. Décsy! Amaz érdemes Hazafi! (ált-öleli) Egek! be boldogok az olly Hazafiak, kik illy Védangyalra akadnak tévelgésekben!

Érdemes Hazánkfia Décsy Sámuel, a' Böltselkedés, 's Orvosi Tudományok Doktora; Rimaszombathon Gömör Vármegyében Nemes eredetű Szülektől vette származását. — Honnunk édes földén tevő talpkövének Iskolai pályájának, miglen a' külföld hangos Muzsá lakjaiban egyedül Nemzete, fényére eránzó tellyes ki miveltetését elérné. Décsy volt Ország szerte ked-

Ifju. Álhatatos leend e' ezen virágzás, 's mikép elő mozdítható?

Décsy. Nem fakadhat többé keserű panaszokra a' Magyar; hogy fejlődő tsendes virágzása nem sokára hervadozni fog; 's hogy kedvezése áldott Fejedelmének, mellyel a' Nemzetisedésre édesgeti, tőle sikertelenül eltűnik. Tsak félbe szakaszthatatlan iparral foljon a' munkásság. — Ha álhatatosság gyökeresíti a' kezdetet végiglen — ha azon Honfiak, kiket a' szerentse bőven halmoza vagyonnal; a' helyett; hogy a' Magyar fény hullámjait bámulja külföld; inkább a' mi betsesbb más Nemzeteknél Hazájok virágzására fordítandják, ha egyedül a' Honni Nyelv mívelése, 's terjesztése, mellyel a' Nemzetnek léte olly szorossan öszve függ, mindeniknek szent tervje 's a' t. leend; hogy Hunnia nem tsak a' pallérozódtabb Nemzeteket meg előzván a' méltatlan gúnyokat megsemmisíti; hanem még akkor is fénylend, midőn a' más Országokat, 's Nemzeteket eltapadó gyászos enyészet, a' feledékenység feneketlen örvényébe dönti.

Ifju. Ó! be boldog leend Honnom; ha mindenek tellyesítettődnék. — De azt meg nem foghatom; hogy a' Honni Nyelv a' Nemzet emelkedése legfőbb rugójának egyike; hiszem akár melly nyelv leend az, elérhető vele azon terv; vagy tán még gyorsabban; mert a' Magyar még mindenre alkalmatlan.

Décsy. Tsalatkozik, ha azt állítja. — Egyedül a' Honni Nyelv mívelése 's terjesztése, azon bő forrás, melyből minden szép, 's jó áradhat a' Hazára. — Ezt kiki bizonyítani fogja, a' ki tsak fontolóra veszi: hogy egyedül a' Nyelv tsak azon izmos lántz, melly egyes embereket csoportokba, Társaságokba fűz, ezeket viszont egészekké képezi, 's szoros kaptcsolatban tartja. — Tsak a' Testvéri Nyelv, és tsak a' Tudományok, 's

esméretek értelmes közlése rokonosíthatja a' külön gondolkozású embereket, az bírhatja őket munkásságra, és szorgalomra, ez azon talpkő, mellyel a' Nemzetnek léte olly szorosán öszve függ, hogy ez, amazal együtt áll, 's együtt vész. Ennél kell kezdeni a' Nemzetiség fen maradását. — A' mi pedig érdeklí azt, hogy a' Magyar nyelv még mindenre alkalmatlan; ez méltatlan gúny. Tudná e' azt megmutatni? — Nem tagadom, hogy nintsen a' pallérozottság azon léptsőjén; hogy a' miveltebb Nemzetekét felül múlná; de ha azon kints, melly benne rejtekezik, nyilvános lesz ön ki miveltetése által; egyedül a' Magyar lesz az, melly mint a' nap a' tsillagokat sugárival; úgy ez ritka Nyelvészeti tudományival (Philologica proprietas) a' többi Nemzeteket homályba borítja. — Böven be bizonyította ezt a' többiek közt lelkes U...dink, kinek betsülhetetlen életét, majd ha ama boldogabb Hazában leendünk, olvashatjuk. — De már elég — reményilem sikeresek voltak szavaim.

Ifju. Ó! vajha előbb győzetődtem volna meg. De Édes Úr! tsak még egyet — nevét; kinek hálálhassam én mindezeket?

Décsy. Én Décsy vagyok.

Ifju. Décsy! Amaz érdemes Hazafi! (ált-öleli) Egek! be boldogok az olly Hazafiak, kik illy Védangyalra akadnak tévelgésekben!

Érdemes Hazánkfia Décsy Sámuel, a' Böltselkedés, 's Orvosi Tudományok Doktora; Rimaszombathon Gömör Vármegyében Nemes eredetű Szülöktől vette származását. — Honnunk édes földén tevő talpkövének Iskolai pályájának, miglen a' külföld hangos Muzsaiakjaiban egyedül Nemzete, fényére erányzó tellyes ki miveltetését elérné. Décsy volt Ország szerte ked-

volt Magyar Kurirunk 2-dik kiadója, melyet ő félbe szakaszthatatlan ügyességgel 27 évekig szerkesztett, miglen a' mindenség műveit böltsen vezérlő Isteni Végzet December 25-én 1815-én boldogabb Hazába kihívta. — Mi volt Décsy tudja azt az egész Haza; — Osmanographiája (Török Ország leírása) Pannóniai Phoenixe, a' Magyar Korona leírása, 's Honni Almanáchja, bizonyítja; milly léptsőn állott ő a' Honni Irók közt. — Áldás nemes hamvaira!!!

Újhelyi Imre
Esztergami Fő Megyebeli
Nevendék Pap.

A d ó s f i z e s s.

— Nagy Péter orosz Tzár többi útazásai közben Párist is meglátogatta, 's a' midőn a' többi nevezeteségek közt a' híres Cardinál Richelieu sirját nézegetné, ki egykor első Minister vala, ezen nevezetes szókra fakadt: „oh nagy Férjű! ha még élnél, örömet át engedném felét országomnak néked, hogy a' másik felét tőled tanuljam kormányozni!“ Ditső emlék oszlop!

— I Leopold Tsászár alatt két Dáma estve egy szoros utszán egy más ellenébe kotsikázott, 's mivel mindketten Rangjok ellen vélték egy másnak az utból kitérni, reggelig egymás szemébe nézven a' szabad ég alatt éjszakáztak; — ugyan az történt két követtel, mig végre az egyiknek lovai hámjait el nem vágták, 's ő kénytelen volt gyalog haza menni.

— Diogenes bölts, de szegény volt, 's élelmét nem ritkán kéregetés által kénytelenített meg szerezni; egy nap meg szállit egy gazdag, de takarékos urat, 's egy pfenninget kért tőle; ellenben ugyan akkor egy.

szegényebb de fetsérlőt megszöllit, 's egy fontot kér tőle. Ezt látván egy valaki, igen tsudálkozott rajta, 's kérdi: „miért ettől olly sokat, amattól olly keveset kér?” — „Ezen fetsérlőt, felel a' Bölts használnom kell, mert majd ha mindenit elfetsérli, többé semmit sem fog adni; a' másik ellenben még sokáig adhat lassanként.“

— Solont kérdik egyszer: miért a' Szülő gyilkosok ellen semmi törvényt nem hozott? „Ollyan vétkek ellen, felel ő, törvényt hozni, melly ezelőtt nem halatszott, sőt nem is ösmértetett! ez inkább eszközlené, mint akadályoztatná a' vétket.“

— Caligula Római Tsászár bizonyos Canniust kardra ítelt. A' mint a' Hóhér hozzá megy, hogy őt a' szánt helyre kísérje, nem tsak a' legjobb kedvben találá, de egyszersmind játékba merülve, a' mit ő azonban már alig végezhetett el: „Látod ugymond hogy részemen van a' nyereség, hogy ha tehát ezek holtom után ellenem ditsekednének, hazudtold meg őket.“ A' hirtvágy ebből nyilván kitetszik!

A' k é r k e d é s.

— II Fülöp Spanyol Király a' Frantziákkal háboruskodván, fogadást tett, egy felséges épület elkészítésére, hogy ha meg győzi őket, 's valóban Sz. Quinténél meg is győzte, 's fogadását bétellyesítette. Egy Spanyol az ott lévő Frantzia Követnek kérkedni akarván: Nézd, ugy mond, ez az a' roppant épület, melyet II Fülöp építettett, a' mint Sz. Q. a' Frantziákat meg győzte! „Valóban igen kellett neki ellenségétől félni, 's hogy azon félelemtől 's veszedelemtől megmenekhessen, illy bámulandó költséges fogadásra vete-medni!“ felelé őszintén a' Frantzia követ.

— XV Lajos Frantzia Király szemléletet tartott Granatérosain, 's követői közt vala az Angoly Követ is; a' mint előttök mennének, egyet megállit, kinek artzája sebekkel volt rakva: Tudja meg az ur, szól a' Király a' követhoz, hogy ezen embereknek artzájokra légyen írva, hogy Európában legderekabb seregek! „De mit mond Felséged azokról, kik azon sebeket tették? — a' Király ezen pontos felelet által a' halgatásra kénytetett; „azok meghaltak,“ mormolá a' Mars szabdalt poszáju Vitéze, 's a' Királyt a' felelet terhe alól kimentette.

A' „bigoth“ szónak eredete.

Rollo Normanniai Hertzeg Királyától nagy birto-
kot kapott, ezért hódolása megmutatására a' Király
lábait kellett volna neki megsókolni; ő azonban ezt
tenni nem akarta, ezen szókkal vonogatván magát: „ne
se *bi goth*,“ melly annyit tesz: „az Istenre! nem!“ —
ezután ötet mindég bigothnak neveztek; — 's így ezen
szó, mellyel talán minden Nemzet él hasonigazán innét
vehette eredetét.

M. A.

K é r d é s.

Ezen utóljárókat — ból, böl; ról, röl; tól, töl, sokan írják
máig is így: bül, böl; rül, rül; túl, tül. Kérdés: lehet e' ezen
írásmódot menteni, vagyis okokkal támogatni; és meg lehet e' mu-
tatni a' magyar nyelv természeti alkatottságából, hogy tsak az első
írásmód, a' ból, ról, tól jó, ez a' másik pedig a' bül, rül, túl,
's a' t. hibás?

R e j t e t t s z o.

Négy betű, nagy város, fekszem nem meszsze mohátstól,
Viszsa felé mondván búza irígye lesznek.

Tessedik Lajos.

Megfejtés az 59. számban: Tüzkö.